

Semnan University

Journal of Applied Arts

Journal homepage: <http://aaj.semnan.ac.ir>

ISSN: [2821-0670](http://www.issn.org/2821-0670)

Scientific– Research Article

A Comparative Study of the Form of Traditional Clothing of Women of the Bakhtiari and Qashqai Tribes

Shokofahe Satyarvand¹ , Mohsen Marasy² (Corresponding Author)

¹ Master's Student, Department of Art Research, Faculty of Art, Shahed University, Tehran, Iran.

² Assistant Professor, Art Research Department, Faculty of Art, Shahed University, Tehran, Iran.

(Received: 01.11.2024, Revised: 05.05.2025, Accepted: 05.05.2025)

<https://doi.org/10.22075/aaj.2025.35781.1310>

Abstract

The history of the significance of clothing dates back to the formation of human societies. When individuals began to wear clothes for protection, the form of clothing changed and evolved over time due to social, cultural, and geographical factors. As a result, each ethnic group developed its own unique form of clothing, which became a representation of their cultural beliefs, customs, and identity. Two of the most prominent Iranian ethnic groups are the Bakhtiari and Qashqai. Therefore, the purpose of this research is to identify the formal components of traditional clothing for Bakhtiari women and then compare them with the characteristics of the traditional clothing of Qashqai women, in order to find their similarities and differences and ultimately, to develop a theoretical understanding of the traditional clothing of Iranian ethnic groups. The research questions are: What are the similarities and differences in the formal clothing of Bakhtiari and Qashqai women? What are the reasons and aspects of the similarities and differences in the traditional clothing forms of Bakhtiari and Qashqai women? What are the advantages of the traditional clothing form of Bakhtiari women compared to that of Qashqai women? The comparative research method is a qualitative method with a text-to-text structural order. Data was collected through library and field research, and the research population includes all textual and visual documents that cover the research topic. Sampling from these documents was purposive until information saturation was reached. Based on the findings and results of the research, an examination of the clothing forms of Bakhtiari and Qashqai women reveals that while the head coverings differ in terms of form and components, the body and foot coverings follow a similar form and pattern. These characteristics indicate deep cultural interactions and exchanges in a shared geographical area between these two tribes.

Keywords: Traditional Clothing, Form, Bakhtiari People, Qashqai People.

1- Email: satyar2596@gmail.com

2- Email: marasy@shahed.ac.ir

How to cite: Satyarvand, Sh. and Marasy, M. (2026). A Comparative Study of the Form of Traditional Clothing of Women of the Bakhtiari and Qashqai Tribes, *Journal of Applied Arts*, 6 (1), 57-72. Doi: 10.22075/aaj.2025.35781.1310

مطالعه تطبیقی فرم پوشاک سنتی بانوان اقوام بختیاری و قشقایی

شکوفه ساتیاروند^۱

محسن مراثی (نویسنده مسئول)^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه پژوهش هنر، دانشکده هنر، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

^۲ استادیار، گروه پژوهش هنر، دانشکده هنر، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

(تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۸/۱۱، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۱۵، تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۰۲/۱۵)

<https://doi.org/10.22075/aaj.2025.35781.1310>

چکیده

پیشینه اهمیت پوشاک به شکل‌گیری اجتماعات بشری بازمی‌گردد. در گذر زمان و به‌دلیل بافت و ساختار اجتماعی، فرهنگی و موقعیت جغرافیایی، فرم پوشش در بین اقوام و از جمله اقوام بختیاری و قشقایی دچار تغییر و تحولاتی شده‌است. زمانی که افراد برای حفاظت از خود به پوشیدن لباس گرایش پیدا کردند، به‌دلیل بافت و ساختار اجتماعی، فرهنگی و موقعیت جغرافیایی، فرم پوشش در بین اقوام و از جمله اقوام بختیاری و قشقایی دچار تغییر و تحولاتی شد. یکی از راه‌های دستیابی به توسعه فرهنگی در دنیای معاصر، توجه به هویت ملی و قومیتی در طراحی و خلق آثار است. در این میان، پوشش افراد هر جامعه یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های مرتبط با هویت است. هدف پژوهش حاضر شناسایی مؤلفه‌های فرم پوشاک سنتی بانوان بختیاری و سپس تطبیق آن با ویژگی‌های فرم پوشاک سنتی بانوان قشقایی، جهت دستیابی به وجوه اشتراک و افتراق آن‌ها و در نهایت، توسعه دانش نظری در خصوص پوشاک سنتی اقوام ایرانی است. سؤال اصلی این پژوهش عبارت است از: وجوه تشابه و تفاوت در فرم پوشاک سنتی بانوان بختیاری و قشقایی کدام‌اند؟ روش پژوهش، تطبیقی از مجموعه روش‌های کیفی و با ترتیب ساختاری متن به متن است. جمع‌آوری اطلاعات به روش اسنادی و میدانی بوده و جامعه پژوهش شامل تمام اسناد متنی و تصویری است که موضوع پژوهش را پوشش می‌دهند. نمونه‌گیری از این اسناد به صورت هدفمند تا رسیدن به اشباع اطلاعات ادامه یافته است. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که فرم پوشاک بانوان اقوام بختیاری و قشقایی در بخش سرپوش‌ها از لحاظ فرم اجزای سرپوش با هم متفاوت و در بخش تن‌پوش‌ها و پاپوش‌ها از یک فرم و یک الگوی مشابه و منطبق بر هم تبعیت می‌کنند. این ویژگی‌ها نشان‌دهنده تعاملات و تبادلات عمیق فرهنگی در یک حوزه جغرافیایی مشترک بین این دو قوم است. از مزیت‌های پوشاک بانوان بختیاری می‌توان به حفظ فرم‌های سنتی در سرپوش بانوان و از مزیت‌های پوشاک سنتی بانوان قشقایی نیز قابلیت همراهی آن با سبک و پوشش زمانه و در عین حال حفظ فرم‌های اولیه دانست.

واژه‌های کلیدی: پوشاک سنتی، فرم، قوم بختیاری، قوم قشقایی.

1- Email: satyar2596@gmail.com

2- Email: marasy@shahed.ac.ir

شیوه ارجاع به این مقاله: ساتیاروند، شکوفه و مراثی، محسن. (۱۴۰۵). مطالعه تطبیقی فرم پوشاک سنتی بانوان

اقوام بختیاری و قشقایی، نشریه هنرهای کاربردی، ۶ (۱)، ۷۲-۵۷. Doi: 10.22075/aaj.2025.35781.1310

لباس، در آغاز، نقشی محافظتی برای انسان در برابر عوامل طبیعی ایفاء می‌کرد، اما با گذر زمان و در بستر تحولات اجتماعی و فرهنگی، به نمادی از هویت و تعلق قومی بدل شد. در ایران، سرزمینی با تنوع اقلیمی و فرهنگی گسترده، پوشش سنتی اقوام مختلف بازنمایی عمیق از باورها، ارزش‌ها و ساختارهای اجتماعی آنان به‌شمار می‌رود. در این میان، پوشش زنان بختیاری و قشقایی به‌عنوان دو قوم شاخص و ریشه‌دار در تاریخ ایران، واجد ویژگی‌های متمایزی است که از دل شرایط جغرافیایی، اقتصادی، فرهنگی و زیباشناختی آنان برآمده است. لباس زنان این دو قوم، نه تنها پاسخ‌گوی نیازهای محیطی و معیشتی بوده، بلکه زبان بصری هویت آنان نیز هست؛ زبانی که از طریق رنگ، فرم، تزیینات و شیوه‌ی پوشش، عناصر فرهنگی را بازتاب می‌دهد. مطالعه و مقایسه‌ی پوشش زنان بختیاری و قشقایی، دریچه‌ای به درک عمیق‌تر ساختارهای هویتی، تعاملات فرهنگی و میزان حفظ سنت‌ها در میان این اقوام می‌گشاید. طوایف بختیاری و قشقایی بزرگ‌ترین طوایف عشایری ایران هستند که در دوران‌های مختلف نقش مهم و اساسی در تحولات کلی کشور داشته‌اند. پوشش سنتی زنان عشایر بختیاری و قشقایی علاوه بر کارکردهای آشکاری که در زندگی عشایری دارد، کارکردی پنهان در ارتباط با نهادهای مختلف جامعه نیز دارد. به‌گونه‌ای که فرم لباس متحدالشکل در هر یک از این اقوام عاملی برای نظم‌بخشی و ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی است و ثبات آن بیانگر نظام ارزشی زندگی گروهی است که گروه در آن تعلق دارد. به‌عنوان یک غیرزبان کلامی، اصالت و قدمت پوشش بختیاری، به‌ویژه پوشش زنان بختیاری، آمیزه‌ای از فرهنگ و تمدن ایران باستان است. در برخی متون آمده است که پوشش زنان بختیاری بیشترین شباهت را به پوشش زنان ایرانی در دوره‌ی ساسانی و همچنین پوشش زنان زرتشتی دارد. لباس بختیاری هنوز اجزای سنتی خود را حفظ کرده و نمادهای خاص خود را دارد. ایل قشقایی یکی از اقوام اصیل ایرانی با فرهنگی کهن و اسرارآمیز است

که می‌توان از زیبایی آن در زندگی روزمره‌ی مردم استفاده کرد. نظام اجتماعی و اقتصادی، صنایع‌دستی و نوع پوشش آن‌ها ناگفته‌ها و قابلیت‌های بسیاری دارد که هرگز به آن توجه نشده‌است. همچنین لباس زنان قشقایی در بسیاری از جزئیات به لباس زنان ایل بختیاری و لرهای بویراحمدی و لرستان شباهت دارد (دردادی، ۱۳۹۰: ۹۶). بنابراین، با توجه به اهمیت سبک پوشش به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های فرهنگی هر قوم که در کنار زبان، مذهب و نژاد عامل هویت‌بخشی برای انسان‌هاست و مشخص‌کننده‌ی قومیت و وابستگی‌های اجتماعی، جغرافیایی، صنفی، سیاسی، مذهبی و شأن و منزلت اقتصادی مردم است، همچنین با توجه به استقرار دو قوم بختیاری و قشقایی در یک حوزه‌ی جغرافیایی مشترک و خصوصیات ویژه‌ای همچون جامعه‌ی قومی و عشایری، قرابت‌هایی در آداب و رسوم این دو قوم وجود دارد. هدف اصلی از پژوهش حاضر شناسایی وجوه تفاوت و تشابه در پوشاک سنتی اقوام بختیاری و قشقایی قرار داده شده است و به دنبال پاسخ دادن به این سؤال هستند که: وجوه تشابه و تفاوت در فرم پوشاک سنتی اقوام بختیاری و قشقایی کدام‌اند؟ شناخت ویژگی‌های فرهنگی و قومی اقوام ایرانی موجب غنای فرهنگی و شناخت شاخص‌های هویت ملی است و این موضوع مبین ضرورت انجام تحقیق است.

پیشینه پژوهش

بخشی از پیشینه تحقیق مربوط به پوشش ایل قشقایی و بخشی مربوط به پوشش و ویژگی‌های آن در فرهنگ بختیاری‌ها است که در قالب تاریخ لباس و یا کتاب‌های مردم‌شناسی درباره این اقوام تنظیم شده است. گزیده‌ای از کتاب‌های گردآوری شده و مقالاتی که بیش‌ترین شباهت و نزدیکی به این تحقیق را دارند و بر اساس اولویت سال انتشار به شرح زیر است:

در مقاله حبیب‌السادات شریف‌سعدی، سیدعلی‌اکبر سیدی و اردکانی با عنوان «مطالعه فرم و رنگ و تزیینات در لباس بانوان قشقایی» (۱۳۹۹)، در نشریه علمی پژوهشی هنرهای تجسمی، فرهنگ پوشش و ارزش‌های زیبایی‌شناختی در پوشش قشقایی و تبیین

مبانی فرهنگی و زیبایی‌شناختی آن‌ها بررسی شده‌است. نعمت‌الهی و رحمانی در مقاله «مطالعه تطبیقی نسبت‌های رنگ و فرم در لباس و فرش‌های ایل قشقایی» (۱۴۰۰)، که در نشریه مطالعات طراحی پارچه و اباس، به تأثیر تنوع رنگ و جلوه بصری لباس و فرش این قوم در بازنمایی هویت فرهنگی پرداخته شد. همچنین رشیدوش در مقاله خود با عنوان «تحلیل مردم‌شناختی پوشاک عشایر استان فارس (مطالعه موردی قشقایی‌های فیروزآباد)» (۱۳۹۸)، در نشریه مردم‌شناسی و فرهنگ اقوام ایران، اجزای لباس عشایر قشقایی را به‌عنوان نمادی از ساختار اجتماعی و ثبات مورد بررسی قرار داده‌است. محمدی در کتاب «پوشاک محلی اقوام ایرانی» (۱۳۹۶)، به بررسی مؤلفه‌های پوشاک اقوام مختلف ایرانی از جمله پوشاک قوم بختیاری و قشقایی می‌پردازد. و نیز مکوندی و آشوری در مقاله «بررسی لباس زنان و مردان بختیاری و سیر تحول آن رویکرد پسااستعماری» (۱۳۹۴)، در فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، نگاهی به استعمار انگلیس و حضور آن‌ها در مناطق بختیاری و رابطه سران بختیاری با غرب در نتیجه تأثیر و تأثیراتی که در مبادلات فرهنگی به‌ویژه در زمینه پوشاک رخ می‌دهد، داشته‌است. حاجب، پورباقی و پیوندی در مقاله «مطالعه پوشاک سنتی قوم بختیاری و استفاده از مشخصه‌های آن در طراحی لباس‌های ایرانی-اسلامی» (۱۳۹۰)، در نشریه علمی پژوهشی طراحی لباس، به بررسی پوشاک ایل بختیاری پرداخته و در ادامه دو طرح لباس برگرفته از ویژگی‌های لباس این ایل را که طراحی و در کار خود اقتباس کرده‌است، ارائه می‌کند. بهمن‌بیگی در کتاب «عرف و عادت در عشایر فارس» (۱۳۹۸)، به توضیحات مفصلی درباره تاریخ، فرهنگ، آداب و رسوم، عادات اجتماعی و فرهنگی قشقایی‌ها پرداخته و پوشاک این قوم نیز ذکر شده‌است. یارشاطر در کتاب «پوشاک در ایران زمی» (۱۳۸۲)، ترجمه فارسی مقالات در رابطه با پوشاک ایرانی در دانشنامه ایرانیکا، به معرفی پوشاک اقوام ایرانی از جمله ایلات قشقایی و بختیاری با همکاری

نویسندگانی چون لوئیزبک و ژان‌پیر دیگر پرداخته‌است. یکی از قدیمی‌ترین اسناد تاریخی در زمینه پوشاک اقوام ایرانی کتاب جلیل ضیاءپور با عنوان «پوشاک ایل‌ها، چادرنشینان و روستاییان ایران» (۱۳۴۷)، به روزگار شاهنشاهی محمدرضا شاه پهلوی که به مطالعه و شرح چگونگی شکل و نوع لباس و همچنین کمک به درک سیر تاریخی و تحولات پوشاک زنان اقوام مختلف ایرانی می‌پردازد. به‌طورکلی در میان پژوهش‌های ذکر شده، سه مورد قابل توجه است: نخست این‌که تمامی تحقیقات انجام شده در زمینه پوشاک سنتی عشایر بختیاری و قشقایی، ویژگی‌های پوشاک سنتی زنان این دو قوم را به‌صورت جداگانه معرفی کرده‌است. دوم این‌که مطالعات انجام شده به‌عنوان موضوع اصلی پژوهش مورد توجه و تأکید پژوهشگر واقع نشده‌اند و یا به‌صورت کلی مورد بررسی قرار گرفته‌اند و سومین نکته حائز اهمیت در هیچ یک از پژوهش‌های ذکر شده در پیشینه تحقیق فرم پوشاک سنتی بانوان بختیاری و قشقایی تطبیق داده نشده‌است. از آنجایی که بررسی موضوع با هدف شناسایی وجوه اشتراک و افتراق در فرم پوشاک سنتی بانوان بختیاری و قشقایی با رویکرد تطبیقی که به‌دنبال آن برای شناخت بیشتر بنیان‌های تبدلات فرهنگی و تأثیر و تأثرات میان اقوام و ارتباط با یکدیگر و ابعاد ارتباط مورد پژوهش را نشان می‌دهد، از نوآوری‌های این پژوهش است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به‌عنوان یک مطالعه بنیادی نظری و با روش تطبیقی از مجموعه روش‌های کیفی طراحی شده‌است. ساختار مقاله به‌صورت تطبیق متن‌به‌متن است. داده‌ها از طریق روش اسنادی و میدانی جمع‌آوری شده‌اند. جامعه مورد پژوهش شامل تمام اجزای پوشاک سنتی بانوان اقوام بختیاری و قشقایی، همچنین اسناد تاریخی و منابع تصویری مرتبط با موضوع مطالعه است. نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند انجام شده و تا رسیدن به اشباع اطلاعات ادامه یافته‌است. این مقاله شامل سه مرحله است: در مرحله اول، پژوهشگر به شناسایی و گردآوری اسناد و تصاویر

ملت و نشانه پایبندی و اعتقاد آنان به آداب و رسوم است. شرایط جغرافیایی و اقلیمی هر منطقه باعث بلندی یا کوتاهی، تیرگی یا روشنی، ضخامت و نازکی لباس می‌شود (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۲). عناصر اصلی پوشش سنتی زنان ایرانی را می‌توان در سه گروه اصلی برشمرد که عبارتند از «سرجامه‌ها»، «تن‌جامه‌ها» و «پاجامه‌ها». لباسی که مخصوصاً برای پوشاندن بالاتنه استفاده می‌شود را می‌توان به‌عنوان «سرجامه» و لباسی که پایین تنه را می‌پوشاند به عنوان «پاجامه» دسته‌بندی کرد (یاسینی، ۱۳۹۵: ۱۷۱). پوشش سنتی و بررسی آن به مجموعه‌ای از «تن‌پوش‌ها»، «پاپوش‌ها» و همچنین زیورآلات و جواهرات محلی محدود می‌شود. تنوع پوشش زنانه در قسمت سرپوش و تن‌پوش و همچنین استفاده از زیورآلات، تزیینات و آویزها در پوشش زنانه به مراتب بیشتر از مردان است.

فرم

فرم در فرهنگ عمید نیز به معنای فرم، موقعیت، تخته، حالت، صورت، ظاهر و شکل است (عمید، ۱۳۵۷: ۱۵۲۹). مراد از آن در فرهنگ اصطلاحات هنرهای تجسمی برابر با کلمات «شکل» و «قالب» است: ۱- شکل، جلد ۲- صورت، قالب (کرامتی، ۱۳۷۰: ۱۳۵۷). در فرهنگ مصور هنرهای تجسمی، معنای فرم مشابه موارد فوق است: ۱- قالب، صورت ۲- شکل، شکل سه‌بعدی (مرزبان و معروف، ۱۳۷۷: ۱۰۷). واژه «فرم» یکی از کلیدواژه‌های اساسی در هنر است که به وفور مورد بحث قرار می‌گیرد. با شنیدن یا دیدن این واژه، مفهوم مشترکی در ذهن عموم شکل می‌گیرد، اما تعریف دقیق و تحلیلی آن دشوار است. تاریخچه‌ی مفهوم «صورت» نشان می‌دهد که فیلسوفان به طرق مختلف آن را تبیین کرده‌اند. در فرهنگ هنر، ریشه‌ی «فرم» به یک اصطلاح فلسفی قدیمی برمی‌گردد که به ظاهر و معنای اشیاء اشاره

مرتبط با پوشاک سنتی بانوان اقوام بختیاری و قشقایی می‌پردازد. در مرحله دوم، وجوه اشتراک و افتراق فرم پوشاک این دو قوم را شناسایی و در جداول تطبیقی طبقه‌بندی می‌کند. در مرحله سوم، براساس شباهت‌ها و تفاوت‌های به‌دست‌آمده، تحلیل و ارزیابی صورت می‌گیرد.

مبانی نظری

قوم

اصطلاح «قوم» بیش از پیش برای گروه‌های انسانی خاص به‌کار می‌رود که به‌دلایلی از جمله ابهام در حدود آن‌ها، نبود نهادهای سرزمینی، توسعه‌نیافتگی و کوچکی آن‌ها و در نهایت غریب بودنشان، ممکن است وجودشان مورد تردید قرار گیرد. عده‌ای ملت را بر اساس قومیت تعریف می‌کنند و معتقدند که ملت، گروهی انسانی- نژادی است که زبان، فرهنگ، شیوه زندگی و آرزوهای خاصی در چارچوب یک شاخه بزرگ نژادی دارد. این گروه حتی از سایر گروه‌های نژادی قابل تشخیص و جداسازی است. به همین دلیل است که گاهی واژه «قوم» به معنای یک گروه ملی یا معادل آن به کار می‌رود (الطائی، ۱۳۷۸: ۱۵۸). گروهی با سنت فرهنگی مشترک، حس هویتی که آن را به‌عنوان زیرگروهی از یک جامعه بزرگ‌تر تعریف می‌کند. گروه‌های قومی از نظر ویژگی‌های فرهنگی خاص با سایر اعضای جامعه خود متفاوت هستند (احمدی، ۱۳۷۹: ۳۳).

پوشاک سنتی

هر کشوری لباس‌های سنتی خاص خود را دارد، اما بدون شک هیچ کشوری به اندازه ایران تنوع شگفت‌انگیز و چشمگیری در لباس‌های سنتی ندارد. لباس‌های سنتی ایرانی بخش عظیمی از فرهنگ اصیل، محلی و معنوی ایران را تشکیل می‌دهند. لباس سنتی نه تنها نمایانگر پوشش هر قوم و ملتی است، بلکه نمایانگر شخصیت و هویت فرهنگی آن قوم و

پیراهن‌ها و نیم‌تنه‌هایی کوتاه (جلیقه) یا بلند (قبا) و کمرپیچ‌ها در ترکیب‌های گوناگون در کنار هم و البته با رعایت تناسب میان آن‌ها به‌طور منظم استفاده می‌شود.

^۳ «پاپوش‌ها» یا انواع جامه‌های پوشاننده پا شامل: دامن‌های مستقل، شلوارها و کفش‌ها برای زنان چندان متنوع نیستند.

^۱ «سرپوش» یا جامه سر، جزء جداناپذیر جامه‌های ایرانی است. این جامه‌ها (روسری‌ها، سربندها، کلاه‌ها و گاهی عمامه، چارقد و چادرها) با تنوع بسیار طراحی شده و در قطعات متعدد در کنار هم یا بر روی یکدیگر استفاده می‌شوند.

^۲ «تن‌پوش‌ها» یا جامه‌های تن، چند تکه هستند. انواع زیرپوش‌ها،

دارد. فرم معمولاً از طریق دید بصری قابل شناسایی است و در نظر عموم، مفاهیمی بنیادین مانند مکان، هستی و زمان را شامل می‌شود. هر فرد بر اساس ادراک خود از جهان و زندگی، رابطه‌ای خاص با این مفاهیم برقرار می‌کند. همچنین، محیط زیست نیز از منظر تخصصی خود به تبیین فرم می‌پردازد.

پیشینه تاریخی و موقعیت جغرافیایی قوم بختیاری

بختیاری‌ها از جمله مردم ایران هستند که در جنوب غربی کشور، از منطقه‌ی غرب چهارمحال و بختیاری، شرق خوزستان، جنوب لرستان و غرب اصفهان زندگی می‌کنند. بختیاری‌ها شاخه‌ای از اقوام لر هستند که در یکی از مناطق زیستی کهن ایران سکونت دارند. اقوام گوناگونی در این ناحیه زندگی می‌کردند و آثار فرهنگی آن‌ها حاکی از آن است که این جوامع به‌مرور مراحل تکامل را پشت‌سر گذاشته‌اند. همانند ایلامی‌هایی که در بختیاری، خوزستان و لرستان زیست می‌کردند، این قوم پیشینه‌ای درخشان دارد که تاریخچه‌اش به پنج هزار سال قبل می‌رسد (امان‌الهی‌بهاروند، ۱۳۶۰: ۲۱-۲۰). قوم بختیاری به گویش بختیاری، که یکی از لهجه‌های زبان لری است، صحبت می‌کنند. شواهد گوناگون نشان می‌دهد که سرزمین باستانی بختیاری ده‌هزار سال پیش مسکونی بوده‌است. حد منطقه‌ی بختیاری از شمال به لرستان، از شرق به اصفهان، از غرب به خوزستان و از جنوب به کهگیلویه و بویراحمد محصور می‌شود. در سمت شمال غرب، در جهت شمال غرب و در سمت جنوب شرق، سرزمین بختیاری قرار دارد (رنه‌دالمانی، ۱۳۳۵:

۱۰۲۳-۱۰۲۲). قوم بختیاری در غرب چهارمحال و بختیاری و در شمال و شرق خوزستان، غرب اصفهان و شمال لرستان زیست می‌کنند. اجتماع عمومی بختیاری به سه جامعه‌ی شهری، روستایی (دهقانی) و عشایری تقسیم شده‌است؛ اما از نظر ساختار فرهنگی، کل جامعه با یک پوشش تقریباً همگن احاطه شده‌است (عرب، ۱۳۹۷: ۴۴).

پوشاک سنتی بانوان بختیاری

اصالت و قدمت پوشش بختیاری، به‌ویژه پوشش زنان بختیاری، برگرفته از فرهنگ و تمدن ایران کهن است. در برخی متون آمده‌است که پوشش زنان بختیاری بیشترین شباهت را به پوشش زنان ایرانی در دوره ساسانی و همچنین پوشش زنان زرتشتی دارد. عده‌ای از کارشناسان اعتقاد دارند که نقوش لباس مردان بختیاری، الهام‌گرفته از طرح معماری زیگورات چغازنبیل است. برخی نیز بر این باورند که لباس مردان و زنان این قوم تا حدود زیادی برگرفته از لباس هخامنشیان و اشکانیان است؛ اما آن‌چه مهم است این است که همه این شواهد و نظرات، دلیلی بر آمیختگی لباس بختیاری با تاریخ و فرهنگ است. لباس بختیاری هنوز اجزای سنتی خود را حفظ کرده و نمادهای خاص خود را دارد (طهرانی‌دهکردی و یوسفی‌زاده، ۱۳۹۴: ۲). پوشاک بانوان بختیاری شامل انواع سربند، تنپوش و پاپوش است که در ادامه به‌ویژگی‌های هر کدام پرداخته می‌شود. این پوشاک شامل کلاهک (نیمه عرقچین)، روسری به نام مینا، چادر، پیراهن بلند، تنبان (شلیته)، یل (کت) و یک جفت گیوه است (جدول ۱).

جدول ۱- دسته‌بندی پوشاک سنتی بانوان بختیاری. منبع: (نگارندگان)

نام قطعات پوشاک سنتی بانوان بختیاری	نوع پوشش	۱
کلاهک و روسری	سرپوش‌ها	۲
پیراهن و یل (کت)	تن‌پوش‌ها	۳
تنبان یا شلیته، زیرشلواری (پاکش) و گیوه	پاپوش‌ها	۴

- **کلاهک**. نیمه **عرقچین**. **لچک**: کلاهک یا لچک بانوان بختیاری از پارچه‌های الوان و مخمل دوخته می‌شود. این پوشش به دو قسمت تقسیم می‌شود؛ یکی در پشت و دیگری بالای سر قرار می‌گیرد. بخش پشت‌سری، پارچه‌ای به شکل نیم‌دایره است که دنباله‌ای پهن دارد و این دنباله تا نزدیک پایین گردن می‌رسد (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۳۱). قسمت رویی کلاه که پارچه‌ای مستطیل شکل است، به عرض چهار انگشت از پارچه الوان مخمل یا ساتن دوخته شده و روی خط بالای نیم‌دایره پشت کلاه قرار می‌گیرد (محمدی، ۱۳۹۶: ۲۰۷). لچک به وسیله‌ی دو بند زیر چانه گره زده می‌شود. دو طره بلند (گیسوان بلند) از فرق سر جدا شده و به چپ و راست صورت قرار می‌گیرند و از زیر لچک عبور می‌کنند (داودی‌حموله، ۱۳۹۳: ۳۷۳-۳۷۴) (تصویر ۱).

تصویر ۱- کلاهک بانوان بختیاری. منبع: (URL: 1)

- **روسری، مینا**: روسری زنانه بختیاری، نوع خاصی از روسری است که به «مینا» یا «مینایی» معروف است و به صورت خاصی بر سر بسته می‌شود. این روش بستن روسری فقط مخصوص بانوان بختیاری است و در لباس محلی سایر بانوان ایرانی رایج نیست. این شال مستطیل شکل، حدود یک متر عرض، سه‌ونیم تا پنج متر طول دارد و روی کلاه یا روسری بسته می‌شود (محمدی، ۱۳۹۶: ۲۰۷). رنگ آن همیشه ساده و بدون گل و بوته است. طول مینا را اغلب چندین بار پشت سر تا می‌گذارند تا جمع شود و در آخرین مرحله، قسمت پایینی مینا را از زیر چانه جلوی صورت رد کرده و گوشه‌ی آن را با سنجاق محکم می‌کنند. در این حالت، عرض روسری روی سینه قسمت جلوی بدن و همچنین در پس سر و ناحیه کمرگاه افتاده است

و بلندی بخش پایینی مینا برای زیبایی مملو از سکه‌های تزیینی است (رنج‌دوست، ۱۳۸۷: ۲۲۴). یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که یکی از اجزای پوشش زنان بختیاری که از نظر فرم دستخوش تغییر و دگرگونی نشده، از گذشته تاکنون به همین شکل باقی مانده است (تصویر ۲).

تصویر ۲- روسری بانوان بختیاری مینا. منبع: (URL: 2)

- **چادر**: پوشش دیگری که جایگاه زنان بختیاری را مشخص می‌کند، انتخاب چادر است. این چادر از پارچه‌ی توری و گاهی با نخ و نقش و حاشیه‌ی طلایی تزیین شده است. همچنین، دورتادور لبه‌های چادر، اغلب دارای زر و زیور و تزیینات است (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۱۲۲). بانوان بختیاری در گذشته فقط برای شرکت در مراسم جشن و عروسی یا عزا و یا مواقعی که برای بازدید به شهر می‌رفتند، از این نوع پوشش استفاده می‌کردند (پارشاطر، ۱۳۸۲: ۳۵۷).

- **پیراهن بانوان بختیاری**: پیراهن زنانه‌ی بختیاری برش ساده، آستین و زیر بغل صاف و یقه‌ی گرد آن از جلو باز است. طول آن تا وسط ساق پا می‌رسد و در دو طرف، از پایین دامن تا حدودی و گاه کمی پایین‌تر، شکاف دارد. جنس پارچه، ساتن رنگی و اغلب بدون حاشیه است. گاهی جلوی دامن آن را با نقره‌دوزی یا سکه‌دوزی تزیین می‌کنند. پوشیدن این نوع پیراهن در میان زنان ایرانی قشقایی نیز مرسوم است (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۱۲۰؛ محمدی، ۱۳۹۶: ۲۰۹). تفاوت عمده‌ای که در پیراهن بانوان بختیاری نسبت به اقوام هم‌جوار وجود دارد، قد یا بلندی پیراهن است که گاهی بالاتر از زانو و گاهی هم به وسط ساق پا، درست زیر زانو می‌رسد؛ که در فرم کلی این پوشاک تأثیرگذار است (تصویر ۳).

مردانه است و زیر شلوار قری نیز به کار می‌رود (محمدی، ۱۳۹۶: ۲۰۹).

- **کفش:** گیوه زنان بختیاری از نوع شیرازی است که به صورت محلی و یا از اصفهان و شیراز تهیه می‌شود و زن و مرد از آن استفاده می‌کنند (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۱۲۴). زنان بختیاری به ندرت جوراب می‌پوشیدند. نوعی کفش به نام «گیوه» با کفی چرمی به نام «کالک» می‌پوشیدند که رویه‌ی گیوه را خودشان می‌بافند. گاه نوعی کفش سبز رنگ «ساغری» چرمی با پاشنه بلند می‌پوشیدند که در شهر دوخته می‌شد (لایارد، ۱۳۷۱: ۹۹). اساس گیوه زنان بختیاری مشابه استان‌های هم‌جوار و بانوان قشقایی است.

پیشینه تاریخی و موقعیت جغرافیایی قوم قشقایی

قشقایی‌ها ریشه ترکی دارند و تقریباً همه آن‌ها به لهجه‌ای از زبان‌های ترکی غربی اوغوز صحبت می‌کنند. کوروش پرهام در مورد قشقایی‌ها می‌نویسد: «اطلاعات ما از گذشته قشقایی‌ها اندک، ناقص و پراکنده است. دقیقاً معلوم نیست این قوم بزرگ و ترک‌زبان کی و از کجا و در پی چه وقایع و حوادثی به ایران مهاجرت کرده‌اند. حتی نمی‌دانیم از ابتدا به قشقایی معروف بوده‌اند یا بعدها و از چه زمانی به این نام معروف شده‌اند؟ ریشه لغوی قشقایی نامشخص است» (پرهام، ۱۳۷۰: ۱۴۲). دهخدا می‌نویسد که واژه «قشقایی» ترکی است (دهخدا، ۱۳۷۳: ۱۵۵۰۸) و از ریشه «قشقا» می‌آید که معانی گوناگونی دارد؛ مثلاً «قاشقا آتلاری» به معنای اسب‌های با لکه سفید روی پیشانی است (هیئت، ۱۳۶۵: ۳۲۱). قشقایی‌ها در دوره‌های مختلف به تدریج به این دیار کوچ کرده و در آن ساکن شده‌اند. عشایر ترک‌زبان در سراسر ایران پراکنده هستند. استقرار مردم ترک در نواحی مختلف ایران در دوران سلجوقیان، تیموریان و صفویان شدت گرفت. از دوره قاجار بود که این ایل به تدریج خود را به‌عنوان مهم‌ترین واحد عشایری فارس و یکی از مهم‌ترین ایلات کشور تثبیت کرد (شهبازی، ۱۳۹۶: ۷۳). قشقایی‌ها در شش استان جنوب ایران، شامل فارس، اصفهان، خوزستان، استان‌های ساحلی، چهارمحال بختیاری و کهگیلویه پراکنده هستند. اما استان فارس بزرگ‌ترین استانی است که بیشتر قشقایی‌ها را در خود جای داده‌است (قرخلو، ۱۳۸۲: ۶۳).

تصویر ۳- پیراهن بانوان بختیاری. منبع: (نگارندگان)

- **یل یا کت بانوان بختیاری:** زنان بختیاری دارای یل یا کت هستند که به آن کلنج نیز می‌گویند. یقه این مانتو به دو صورت یقه ایستاده و گاهی یقه‌ای که به صورت برگردان طراحی و دوخته می‌شود. دو جیب نمدی در قسمت بالایی جلو وجود دارد و بالاتنه با یک دکمه در جلو بسته می‌شود. زنان بختیاری اغلب آن را از مخمل‌های گل‌دار یا ساده تیره رنگ دوخته و آن را بر روی پیراهن خود می‌پوشند (محمدی، ۱۳۹۶: ۲۰۹).

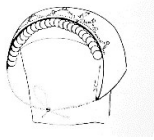

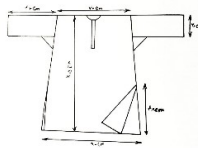

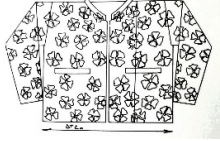
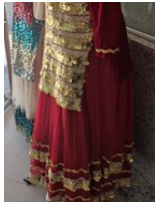

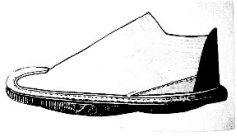
- **تنبان یا شلوار قری:** شلوار قری شش تا دوازده متر پارچه می‌گیرد که در شکل دامن بلند چین‌دار دوخته می‌شود. اساس فرم و طرح آن از دامن‌های چین‌دار پیروی می‌کند که معمولاً از رنگ‌های شاد برای تهیه این لباس استفاده می‌شود. در گذشته برای درست کردن شلوار از مخمل استفاده می‌کردند، اما امروزه به دلیل گرانی مخمل، از پارچه‌های دیگری استفاده می‌شود (محمدی، ۱۳۹۶: ۲۰۸) (تصویر ۴).

تصویر ۴- تنبان یا شلوار قری. منبع: (نگارندگان)

- **زیر شلواری:** زنان بختیاری در زیر تنبان خود از زیر شلواری استفاده می‌کنند که تا سر مچ پاها بلندی دارد و برای دوختن آن از هر نوع پارچه‌ی اطلس با هر کیفیتی استفاده می‌شود. الگوی آن همانند زیرشلواری

جدول ۲- آنالیز فرم پوشاک سنتی بانوان بختیاری. منبع: نگارندگان

ردیف	نوع پوشش	نام پوشاک	تصویر پوشاک	آنالیز فرم پوشاک
۱	سرپوش‌ها	کلاهک		
		مینا		
		چادر		
۲	تن‌پوش‌ها	جومه		
		یل		
۳	پای‌پوش‌ها	تنبان		
		گیوه		

پوشاک سنتی بانوان قشقایی

بافته‌ها و رنگ‌های الوان و روشن مشخص می‌شد. زنان دامن‌های چین‌دار چند طبقه (شلیته، تنبان)، تونیک‌های چاک‌دار در پهلوها و نیم‌تنه‌های کوتاه نام‌گذاری شده به آرخالق، با آستین‌های نوک تیز به تن می‌کردند. زنان قشقایی روی کلاه‌های کوچکشان

لباس زنان قشقایی در قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم میلادی، مانند پوششی بود که روستاییان و عشایر در جنوب غربی ایران می‌پوشیدند. آن‌ها این پوشش را همواره در طی دهه ۱۹۷۰م و با افتراق‌هایی در دهه ۱۹۹۰م، به تن می‌کردند. شکل این لباس با زینت‌ها،

که کلاچه نامیده می‌شد، روسری‌های پشت نمایی با نام‌های لچک و چارقد که پشت گردن و کمرهایشان را می‌پوشاندند، بر سر می‌کردند. بعد از سال ۱۳۲۰ هـ.ش (۱۹۴۱ م.)، بسیاری از بانوان قشقایی، سربند ابریشمی تابیده‌ای را به لباس خود افزودند که روی روسری بسته می‌شد (یارشاطر، ۱۳۸۲: ۳۵۲). پوشاک

سنتی بانوان قشقایی یکی از زیباترین پوشاک سنتی اقوام ایرانی است که امروزه به نماد هویتی این قوم تبدیل شده‌است. اجزای این پوشاک مشتمل بر ده تا یازده تکه است که عبارتند از: کلاهک، روسری، سربند، پیراهن، ارخالق، تنبان (حداقل ۴ تا ۵ عدد) و همچنین گیوه (جدول ۳).

جدول ۳- دسته‌بندی پوشاک سنتی بانوان قشقایی. منبع: (نگارندگان)

۱	نوع پوشش	نام قطعات پوشاک سنتی بانوان قشقایی
۲	سرپوش‌ها	کلاهک، چارقد یا لچک، اشارپ و دستمال هفت‌رنگ
۳	تن‌پوش‌ها	کوبینک و ارخالق
۴	پاپوش‌ها	تنبان یا شلیته و گیوه

- کلاچه بانوان قشقایی

کلاچه، کلاه کوچکی است که با پارچه‌های ضخیم دوخته می‌شود و بخش زیادی از سر را می‌پوشاند. برای محافظت در برابر سرما، این کلاه را با آستر به هم می‌دوزند. از طرف دیگر، کلاهک با نخ نازکی که از زیر گلو رد می‌شود، دکمه می‌شود تا کاملاً روی سر قرار گیرد (کیانی، ۱۳۷۷: ۱۶۶). ساختار و نقش رسمی این کلاه شبیه کلاه زنانه بختیاری است، با این تفاوت که کلاه پشت سر را کاملاً نمی‌پوشاند و همچنین تزیینات کمتری نسبت به کلاه بختیاری دارد (تصویر ۶).

به وسعت پیشانی، در شکل نیم‌دایره متمایل به سه‌گوش، جلو آمده‌است (یاوری و سرخوش، ۱۴۰۱: ۷۵) (تصویر ۶).

تصویر ۶- چارقد بانوان قشقایی. منبع: (نگارندگان)

- **دستمال سر، اشارپ:** دستمال سر یا اشارپ، پارچه‌ای چهارگوش است که به آن «قلاغه» یا «قلاغی» نیز می‌گویند. مرغوب‌ترین نوع آن از جنس ابریشم است و در اسکوی تبریز تولید می‌شود (رشیدوش و زحمتکش، ۱۳۹۸: ۵۵). این دستمال را در سمت یکی از قطرهای آن به عرض ۲۰ سانتی‌متر تا کرده و از بخش بالای پیشانی به سمت عقب می‌برد و در پشت سر گره می‌زند. در انتهای آن، از دو طرف شانه برای حفاظت و حجاب بیشتر به روی سینه انداخته می‌شود و در قسمت جلوی آن، یعنی بالای پیشانی، به وسیله سنجاق یا گل طلا چارقد متصل می‌شود (کیانی، ۱۳۷۷: ۱۶۶) (تصویر ۷ و ۸).

تصویر ۵- کلاهچه بانوان قشقایی. منبع: (نگارندگان)

- **چارقد، لچک:** چارقد زنان قشقایی که به آن «لچک» گفته می‌شود، روسری زنان قشقایی است که پارچه‌ای سه‌گوش، لچکی و بزرگ دارد. جنس این نوع روسری از توری الوان (سفید، زرد و کرم) تهیه شده‌است. بخش جلوی آن (یعنی جایی که پیشانی قرار می‌گیرد)

دارد که این شیار مانع از عرق کردن و فرسودگی لباس می‌شود. گرد و صاف و بدون روکش است. در انتهای قد لباس یک برش هلالی در کناره‌ها وجود دارد که باعث ایجاد تعادل در لباس می‌شود (تصویر ۹ و ۱۰).

تصویر ۹- راست: ارخالق بانوان قشقایی. منبع: (URL: 3)
تصویر ۱۰- چپ: ارخالق بانوان قشقایی. منبع: (نگارندگان)

- **شلیته یا تنبان:** زنان قشقایی دامنی دارند به نام تنبان. در حال حاضر، یکی از مهم‌ترین قسمت‌های پوشش زنان قشقایی، دامن یا تنبان است. زیرپوش‌ها به دو دسته عمامه پایین و عمامه بالا تقسیم می‌شوند. گاهی زنان قشقایی تا شش یا هفت عدد هم می‌پوشند. اندازه و نوع عمامه‌ها متفاوت است. عمامه‌های پایینی از پارچه‌های سبک و ارزان با سایز کوچک‌تر، و عمامه رویی از پارچه‌های گران‌قیمت، ظریف و بیشتر توری به طول بین دوازده تا شانزده متر و همچنین کمی بلندتر از سایر لباس‌های زیر است (کهربایی، ۱۳۸۱: ۲۳۳) (تصویر ۱۱).

تصویر ۱۱- شلیته یا تنبان بانوان قشقایی. منبع: (نگارندگان)

- **کفش:** کفش زنان قشقایی مانند مردان است. رویه‌ی کفش را زنان بومی با استفاده از نخ پنبه یا ابریشم بر روی پایه و اندازه‌ای معین می‌بافند. تخت کفش را خیاط‌ها از ضایعات پارچه می‌سازند و با دوخت به هم می‌دوزند. گاهی به جای ضایعات از چرم استفاده

تصویر ۷- راست: دستمال اشارپ. منبع: (URL: 3)
تصویر ۸- چپ: دستمال اشارپ. منبع: (نگارندگان)

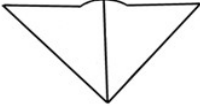

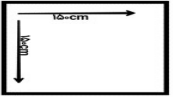

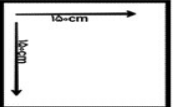

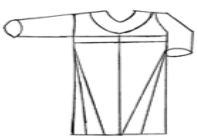

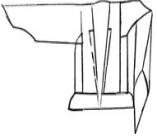

- **دستمال هفت‌رنگ:** مشاهدات میدانی نشان می‌دهد که دستمال ابریشمی که در میان قشقایی‌ها همانند ترکمن‌ها بر سر عروس انداخته می‌شود، معروف به روسری «هفت‌رنگ» است. رنگ‌های این روسری در گذشته شامل شش رنگ (سرخ، آبی، زرد، سفید، نارنجی و سبز) بوده، ولی امروزه شامل چهار رنگ (سرخ، آبی، بنفش و زرد) است. لازم به ذکر است که این جزء از لباس فقط در مواقع خاص در مراسم عروسی برای رسم پوشاندن صورت عروس استفاده می‌شود.

- **پیراهن:** پیراهن بانوان قشقایی که به زبان محلی «جومه» یا «کونیک» نامیده می‌شود، دارای قد بلند تا قوزک پا است و در دو پهلو تا قسمت خط کمر چاک دارد. چاک‌های این پیراهن روی دامن قرار می‌گیرد و اطراف این چاک‌ها را حاشیه‌دوزی می‌کنند. چنین به نظر می‌رسد که از دلایل به‌کارگیری چاک‌های بلند در پهلو پیراهن، می‌توان به راحتی و سهولت در انجام فعالیت‌های روزمره اشاره کرد. همچنین به‌علت تعدد تنبان‌ها (دامن) در پوشاک سنتی بانوان قشقایی و حجم پارچه زیادی که زیر پیراهن قرار می‌گیرد، این ضرورت ایجاد می‌شود که این مدل پیراهن دارای چاک‌ی بلند باشد. جنس و رنگ پارچه مورد استفاده در پیراهن ارتباط مستقیمی با درآمد و سن افراد دارد (محمدی، ۱۳۹۶: ۲۲۶).

- **ارخالق بانوان قشقایی:** مشاهدات میدانی نشان می‌دهد که ارخالق زنان قشقایی از پارچه طلا و مخمل الوان است. دم آستین بنددوزی شده و گاه خرطومی کوتاه دارد و به انتهای انگشتان می‌رسد. همچنین در زیر بغل شکافی به اندازه پرنده الماسی شکل وجود

می‌کنند و چرم را با نخ پراک می‌دوزند. در این صورت به آن «آجیده» می‌گویند (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۱۴۷؛ محمدی، ۱۳۹۶: ۲۲۸). در فاصله میان تخت و رویه‌ی

جدول ۴- آنالیز فرم پوشاک سنتی بانوان قشقایی. منبع: نگارندگان)

ردیف	نوع پوشش	نام پوشاک	تصویر پوشاک	آنالیز فرم پوشاک
۱	سروپوش‌ها	کلاچه		
		لچک		
		بایدوق		
		کونینک		
۲	تن‌پوش‌ها	کونینک		
		ارخالق		
۳	پاپوش	تنبان		
		گیوه ملکی		

جدول ۵- تطبیق شباهت‌ها و تفاوت‌های در فرم پوشاک سنتی بانوان اقوام بختیاری و قشقایی. منبع: (نگارندگان)

ردیف	نوع پوشش	پوشاک سنتی بانوان بختیاری		پوشاک سنتی بانوان قشقایی		توضیحات
		نام پوشاک	تصویر پوشاک	نام پوشاک	تصویر پوشاک	
۱	سرپوش‌ها	کلاهک		کلاقچه		اساس و پایه کلاهک بانوان قشقایی بر اساس کلاهک بانوان بختیاری است؛ با این تفاوت که پایه آن کوتاه‌تر و دارای تزیینات بسیار کمتری می‌باشد.
		مینا		لچک		پایه و اساس روسری بانوان بختیاری به شکل مستطیل است. روسری بانوان قشقایی به شکل مثلث است.
		-----	-----	اشارپ		این قطعه از سرپوش در سال ۱۳۲۰ به لباس بانوان قشایی اضافه شده و در پوشش سر بانوان بختیاری دیده نمی‌شود.
		-----	-----	بایدوق		دستمال هفت‌رنگ، یکی از اجزای لباس عروس در بانوان قشقایی است که در قطعات پوشاک سنتی بانوان بختیاری دیده نمی‌شود.
۲	تن‌پوش‌ها	جومه		کوپنک		پیراهن بانوان بختیاری و قشقایی بر پایه و اساس یک طرح و الگو و فرم مشابه هم هستند.
		یل		آرخالق		لباس بانوان بختیاری و قشقایی از لحاظ ساختار الگویی در بالاتنه، شباهت‌های زیادی دارند، اما در جزئیات با یکدیگر تفاوت‌هایی وجود دارد.
۳	پاوش‌ها	شلوارقری		تنبان		مبنایی الگویی تنبان‌های بانوان بختیاری و قشقایی بر اساس دامن‌های چین‌دار است. که این دو دامن براساس فرمی یک فرم در جزئیات با هم متفاوت است.
		گیوه		ملکی		کفش بانوان قشقایی و بختیاری کاملاً با هم مشابه است و هیچ گونه تفاوتی در آن دیده نمی‌شود.

نتیجه‌گیری

مطالعه و شناخت پوشاک سنتی و بومی هر منطقه، علاوه بر آشکار کردن جنبه‌های زیباشناسانه و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی آن، موجب احیای سنت‌ها و درک درستی از تعاملات و تبادلات فرهنگی بین این اقوام و شناخت عمیق و معناداری از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری این اقوام در یک حوزه جغرافیایی مشترک می‌شود. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که فرم پوشاک سنتی بانوان بختیاری و قشقایی در سه بخش سرپوش‌ها، تن‌پوش‌ها و پاپوش‌ها یکسان نیستند و شباهت‌ها و تفاوت‌هایی با هم دارند. در بخش سرپوش‌ها که شامل کلاهک، روسری و سرپند است، می‌توان این‌گونه بیان کرد که فرم و الگوی کلاهک بانوان قشقایی بر مبنای کلاهک بانوان بختیاری است؛ با این تفاوت که پایه آن کوتاه‌تر و از تزیینات کمتری برخوردار است. در دو بخش تن‌پوش‌ها و پاپوش‌ها تفاوت‌های کمتری دیده می‌شود؛ به طوری که در تن‌پوش‌ها، فرم کلی پوشاک سنتی بانوان این اقوام بر مبنای یک الگوی مشابه است و فقط در جزئیاتی مانند دم آستین‌های کت و بلندی پیراهن اختلاف دارند. در قسمت تن‌پوش‌های پایین‌تنه، دامن‌ها و کفش از یک فرم کاملاً منطبق بر هم پیروی می‌کنند. علل وجوه تشابه را می‌توان قرار گرفتن در یک حوزه جغرافیایی مشترک، وجود تبادلات و تعاملات عمیق فرهنگی، جامعه ایلی و عشایری، موقعیت اقلیمی و هم‌پوشانی فرهنگی بیان کرد. همچنین از دلایل دیگر اختلاف بین این دو گونه

لباس، تغییر و تحولات پوشاک سنتی بانوان قشقایی در گذر زمان است که دوره تکامل خود را سپری کرده است؛ به طوری که در متن پژوهش نیز اشاره شده است که از سال ۱۳۲۰ هـ.ش، دستمال سر به پوشاک آن‌ها اضافه شده و به نوعی در لباس خود در گذر زمان اقتباس‌هایی داشته‌اند. از مزیت‌های پوشاک بانوان بختیاری می‌توان به پیشینه و قدمت تاریخی پوشاک سنتی، به خصوص در قسمت سرپوش بانوان این قوم اشاره کرد که در گذر زمان اجزای آن دچار تغییر و تحولات نشده و همچنان فرم خود را حفظ کرده است. اما درباره مزیت‌های پوشاک سنتی بانوان قشقایی می‌توان قابلیت به‌روزرسانی و همراهی آن با سبک و پوشش زمانه را دانست، در عین حال که فرم اولیه خود را حفظ کرده است. در ضمن، توجه به مطالعات تطبیقی بین مؤلفه‌های پوشاک سنتی مناطق مختلف در راستای رویکرد هویتی و فرهنگی هر منطقه به‌عنوان پیشنهاد می‌تواند در پژوهش‌های آتی مورد توجه هنرپژوهان قرار گیرد.

از مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر، می‌توان به پراکندگی این اقوام در استان‌های مختلف کشور که خود گستردگی جامعه آماری در موضوع پژوهش است که می‌توان بیان نمود. همچنین مشکلات مربوط به کمبود یا فقدان منابع معتبر از قبیل کتب، مجلات، بانک‌های اطلاعاتی و ... برای بررسی پیشینه تاریخی فرم اصلی این نوع از پوشش و داشتن فرهنگ اشتباه جهت خصوصی کردن منابع معتبر که باعث می‌شود مانع از انتقال یافته‌های خود به دیگران شوند.

منابع

- احمدی، حمید (۱۳۷۹)، قومیت و قوم‌گرایی در ایران افسانه با واقعیت، تهران: نشر نی.
- الطائی، علی (۱۳۷۸)، بحران هویت قومی در ایران، تهران: نشر شادگان.
- امان‌الهی‌بهاروند، سکندر (۱۳۶۰)، کوچ‌نشینی در ایران پژوهشی درباره‌ی عشایر وایلات، تهران: بنگاه ترجمه و ترجمه و نشر کتاب.
- اوستن لایارد (۱۳۷۱)، کتاب سیری در قلمرو بختیاری و عشایر بومی خوزستان، (ترجمه حواشی: مه‌راب امیری)، تهران: نشر فرهنگسرا.
- آشوری، محمدتقی؛ مکوندی، سعید (۱۳۹۴)، بررسی لباس زنان و مردان بختیاری و سیر تحول آن با رویکرد پسااستعماری، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشکده هنرهای کاربردی، دانشگاه هنر، ایران.
- بهمین‌بیگی، محمد (۱۳۹۸)، عرف و عادت در عشایر فارس، تهران: همارا.
- پرهام، سیروس (۱۳۷۰)، دستیافته‌ها عشایری و روستایی، فارس، تهران: نشر امیرکبیر، جلد اول.
- حاجب، انسبه؛ پورباقی، رها؛ پیوندی، پدram (۱۳۹۰)، مطالعه پوشاک سنتی قوم بختیاری و استفاده از مشخصه‌های آن در طراحی لباس‌های ایرانی - اسلامی، سومین همایش ملی نساجی و پوشاک، یزد.
- داوودی‌حموله، سرپا (۱۳۹۳)، دانشنامه قوم بختیاری، تهران: انتشارات کاکتوس.
- درآدی، نوروز (۱۳۹۰)، تاریخ اجتماعی و سیاسی ایل بزرگ قشقایی، انتشارات قشقایی.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۳)، لغتنامه، تهران: نشر دانشگاه تهران، جلد ۱۱.
- رشیدوش، وحید؛ زحمتکش، جواد (۱۳۹۸)، تحلیل مردم‌شناختی پوشاک عشایر استان فارس (مطالعه موردی: قشقایی‌های فیروزآباد)، شباک، ۵ (۱۰)، پیاپی ۴۹، ۵۱-۶۰. SID: <https://sid.ir/paper/522573/fa>
- رنج‌دوست، شبنم (۱۳۸۷)، تاریخ لباس ایران، تهران: نشر جمال.
- رنه‌دالمانی، هانری (۱۳۳۵)، سفرنامه از خراسان تا بختیاری، ترجمه و نگارش: قره‌وشی، تهران: نشر امیرکبیر.
- شریف‌سعیدی، حبیب‌السادات؛ سیدی، سیدعلی‌اکبر؛ اردکانی، راضیه (۱۳۹۹)، مطالعه فرم و رنگ و تزیینات در لباس بانوان قشقایی، نخستین کنفرانس ملی پوشاک، طراحی پارچه و لباس، شیراز.
- شهبازی، عبدالله (۱۳۹۶)، مقدمه‌ای بر شناخت ایلات و عشایر، تهران: نشر نی.
- ضیاءپور، جلیل (۱۳۴۷)، پوشاک ایل‌ها، چادرنشین‌ها و روستاییان، ایران در روزگار شاهنشاهی محمدرضا شاه پهلوی، تهران.
- طهران‌دهکردی، نادیا؛ یوسفی‌زاده، زهرا (۱۳۹۴)، لباس نمادی از فرهنگ و هویت ملی، کنفرانس بین‌المللی، علوم مهندسی، اسپانیا.
- عرب، حسنعلی (۱۳۹۷)، نقش باستان مردم‌شناسی در شناخت کوچ‌گران بختیاری و ارتباط آن‌ها با خرفت‌خانه‌ها، فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۱۱ (۲)، ۳۷-۵۰. doi: 10.22631/jicr.2018.1500.2202
- عمید، حسن (۱۳۵۷)، فرهنگ فارسی عمید، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- قرخلو، مهدی (۱۳۸۲)، مهاجرت و اسکان عشایر، تهران: نشر نقش بیان با همکاری سازمان امور عشایر ایران.
- کاظمی، هلن؛ رشیدوش، وحید (۱۳۹۸)، تحلیل مردم‌شناختی پوشاک در استان ایلام (مطالعه‌ی موردی: تیره‌ی مرشدوند از ایل خزل)، فصلنامه علمی فرهنگ ایلام، ۲۰ (۶۲،۶۳)، ۹۰-۱۱۷. doi: 10.22034/farhang.2019.96063
- کرامتی، محسن (۱۳۷۰)، فرهنگ مصور هنرهای تجسمی، تهران: نشر چکامه، چاپ اول.
- کهربایی، الهه (۱۳۸۱)، بررسی پوشاک زنان عشایر از دیدگاه مردم‌شناسی، کارشناسی‌ارشد مردم‌شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- کیانی، منوچهر (۱۳۷۷)، کوچ با عشق شقایق، بررسی هنر در ایل قشقایی، شیراز: نشر کیان نشر.
- محمدی، رامونا (۱۳۹۶)، پوشاک محلی اقوام ایرانی، تهران: نشر رامونا محمدی.
- مرزبان، پرویز؛ معروف، حبیب (۱۳۷۷)، فرهنگ مصور هنرهای تجسمی (واژگان فنی رسام، نقاشی، پیکره‌سازی، معماری، طراحی صنعتی، گرافیک، عکاسی و هنرهای دستی)، تهران: سروش.
- نعمت‌الهی، زهرا؛ رحمانی، اشکان (۱۴۰۰)، مطالعه نسبت‌های رنگ و فرم در لباس و فرش ایل قشقایی، پنجمین همایش ملی دستاوردهای علمی پژوهشگران، دانش‌آموختگان و دانشجویان فرش ایران.

- هیئت، جواد (۱۳۶۵)، سیری در تاریخ زبان و لهجه‌های ترکی، تهران: نشر نو.
- یارشاطر، احسان (۱۳۸۲)، پوشاک در ایران زمین (مصور)، ترجمه: پیمان متین، مقدمه علی بلوکباشی، تهران: نشر امیرکبیر.
- یاسینی، سیده‌راضیه (۱۳۹۵)، ارزیابی جامعه‌شناختی - زیبایی‌شناختی پوشاک سنتی زنان مناطق کویری ایران با تمرکز بر اقلیم فرهنگی و طبیعی، جامعه‌شناسی هنر و ادبیات، ۸ (۲)، ۱۸۹-۱۶۳. Doi: 10.22059/jsal.2017.62258
- یآوری، حسین؛ سرخوش، شیدا (۱۴۰۱)، آشنایی با لباس‌ها و پوشاک سنتی مردم مناطق مختلف ایران، تهران: انتشارات سیمای دانش.
- URL1: <https://instagram.com/nashmih-dokht> Accessed at 26-05-2022
- URL2: <https://instagram.com/davoud-norouzpor> Accessed at 25-05-2022
- URL3: https://instagram.com/zohreh_hajloorahimi Accessed at 24-05-2022